

METODIKA IMPLEMENTACE MÍSTNÍ AGENDY 21 V MARIÁNSKÝCH LÁZNÍCH

Základní metodický dokument MA21

schválený zastupitelstvem města dne 23.6.2015

červen 2015

Obsah

1. Strategická vize rozvoje místní Agendy 21 (MA21) v ČR do roku 2020	3
2. Historie místní Agendy 21 (MA1) a udržitelného rozvoje (UR)	4
3. Dokumenty ČR k UR a MA21	4
3.1. Usnesení č. 1242 ze dne 8. 12. 2004	4
3.2. Usnesení č. 37 ze dne 11. 1. 2010	5
3.3. Usnesení č. 10 ze dne 11. 1. 2012	5
3.4. Usnesení č. 680 ze dne 27. 8. 2014	5
4. Úroveň implementace místní Agendy 21	6
4.1. Kategorie implementace MA21	6
5. Implementace MA21 v Mariánských Lázních	7
5.1. Zvýšením informovanosti a zapojení obyvatel do realizace MA21 a udržitelného rozvoje města	7
5.2. Posílením občanské odpovědnosti a občanské participace prostřednictvím zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů ve městě	7
5.3. Posílením odpovědnosti pracovníků městského úřadu a pracovníků organizací zřízených městem projednávat klíčové záležitosti samosprávy s veřejností a tím umožnit, aby se do rozhodovacích procesů ve městě veřejnost zapojila	8
6. Závěr	9

1. Strategická vize rozvoje místní Agendy 21 (MA21) v ČR do roku 2020:

Existuje značné povědomí o MA21 a o udržitelném rozvoji na místní úrovni jak mezi obyvateli, tak mezi politickou reprezentací – MA21 je vnímána jako prestižní celospolečenská záležitost a respektovaný stabilní nástroj zlepšování kvality veřejné správy.

Do roku 2020 dojde ke zvýšení počtu dobře fungujících MA21 v ČR – obce a další subjekty aktivně usilují o zavedení MA21 a politická reprezentace poskytuje procesům MA21 dostatečnou morální a finanční podporu.

Stále širší a kvalitnější realizace MA21 v obcích a regionech České republiky bude mít podpůrný vliv na další demokratický vývoj občanské společnosti a na transparentnost a efektivitu veřejné správy.

(převzato z dokumentu „Koncepte podpory MA21 v ČR)

Město Mariánské Lázně deklaruje zahájení procesu implementace místní Agendy 21 s principy udržitelného rozvoje. Tento dokument objasňuje základní pojmy a postupy k úspěšnému nastavení procesu.

2. Historie místní Agendy 21(MA1) a udržitelného rozvoje (UR)

Dokument **Agenda 21** byl přijat na summitu OSN v Rio de Janeiro v roce 1992 a do podmínek ČR prosazován pod vedením tehdejšího ministra životního prostředí Josefa Vavrouška. Jedná se o globální strategický a akční plán světového společenství, který stanovuje konkrétní kroky směrem k udržitelnému rozvoji.

Udržitelný rozvoj nelze chápat jen pro oblast životního prostředí, jak je definován v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.¹ Udržitelný rozvoj je založen na integraci a rovnováze cílů ekonomických, sociálních a ekologických. Je cíleným procesem změn v chování lidské společnosti.

V kapitole 28 dokumentu Agenda 21 jsou vyzývány místní úřady k dialogu mezi občany, soukromými podniky, místními organizacemi a k zapojení žen a mládeže do rozhodování. Jsou vyzývány k implementaci tzv. **místních Agend 21**. V kapitole 36 je zdůrazněna potřeba vzdělávání ve všech oblastech Agendy 21.

MA21 je založena na komunitním, strategickém plánování a dotýká se udržitelného rozvoje města, obce či regionu (tj. rovnováhou mezi hlavními oblastmi rozvoje: sférou hospodářského rozvoje, sférou sociálního rozvoje a oblastí životního prostředí). V procesu je nezbytná účast veřejnosti a otevřený typ spolupráce mezi jednotlivými subjekty, jako jsou veřejná správa, nevládní organizace, podnikatelské subjekty, účelová zařízení, zájmové skupiny, věda a výzkum i laická veřejnost.

Vláda ČR ve svém programovém prohlášení ze dne 12. 2. 2014 deklaruje jednu z priorit týkající se zkvalitňování veřejné správy: *Rozvoj občanské společnosti, činnosti nestátních neziskových organizací a účast občanů na rozhodování a správě veřejných záležitostí jako nezbytné součásti funkčního demokratického právního státu.*

V roce 2006 byla MA21 Ministerstvem vnitra zařazena mezi **oficiální metody zvyšování kvality ve veřejné správě**, spolu s dalšími metodami (např. Benchmarking, CAF nebo Balanced Scorecard).

3. Dokumenty ČR k UR a MA21

3.1. Usnesení č. 1242 ze dne 8. 12. 2004

Vláda ČR schválila dokument **Strategie udržitelného rozvoje České republiky**.

Dokument definuje hlavní strategické cíle pro jednotlivá témata společenského rozvoje:

¹ § 6 „Trvale udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní podmínky a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

- Ekonomický pilíř: posilování konkurenceschopnosti ekonomiky;
- Environmentální pilíř: ochrana přírody, životního prostředí, přírodních zdrojů a krajiny, environmentální limity;
- Sociální pilíř: posílení soudružnosti a stability;
- Výzkum a vývoj, vzdělávání;
- Evropský a mezinárodní kontext;
- Správa věcí veřejných.

3.2. Usnesení č. 37 ze dne 11. 1. 2010

Vláda ČR schválila schválen dokument **Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky**.

Dokument určuje dlouhodobé cíle pro tři základní oblasti rozvoje moderní společnosti – ekonomickou, sociální a environmentální. Dokument je strukturován do 5 prioritních os:

- Společnost, člověk a zdraví;
- Ekonomika a inovace;
- Rozvoj území;
- Krajina, ekosystémy a biodiverzita;
- Stabilní a bezpečná společnost.

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky stanoví základní principy udržitelného rozvoje, které je nezbytné respektovat při tvorbě všech navazujících strategií a koncepčních dokumentů.

3.3. Usnesení č. 10 ze dne 11. 1. 2012

Vláda ČR schválila **Koncepci podpory místní Agendy 21 v České republice do roku 2020**.

MA21 je v dokumentu definována následovně: „MA21 je nástroj ke zlepšování kvality veřejné správy, strategického řízení, zapojování veřejnosti a budování místního partnerství, s cílem podpořit systematický postup k udržitelnému rozvoji na místní či regionální úrovni.“ **Tímto usnesením vláda ČR doporučuje hejtmanům, primátorům statutárních měst a starostům obcí s rozšířenou působností, aby spolupracovali na realizaci Koncepce MA21 v České republice a jejím zavádění do praxe územní veřejné správy.**

3.4. Usnesení č. 680 ze dne 27. 8. 2014

Vláda ČR schválila **Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020**.

Obsahuje specifické cíle, z nichž specifický cíl 1.3 se nazývá *Rozšíření metod kvality ve veřejné správě* a v něm je MA21 charakterizována jako jedna z moderních manažerských metod kvality ve veřejné správě.

4. Úroveň implementace místní Agendy 21

V roce 2006 schválila Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) sadu **Kritérií MA21** zpracovaných pracovní skupinou RVUR, konkrétních ukazatelů a měřítek, které umožňují měřit a porovnávat kvalitu realizovaných procesů v rámci MA21.

Každé Kritérium MA21 má stanoveny svoje ukazatele zahrnující aktivity/úkony, jejichž realizace vede k jeho splnění. Nedílnou součástí ukazatele je jeho limit neboli konkrétní hodnota, kterou musí každé město, obec či region naplnit a doložit prostřednictvím přesně specifikované dokumentace.

Plnění kritérií je dokladováno v **Databázi MA21** na veřejném portálu <http://ma21.cenia.cz/> a schvalováno každoročně pracovní skupinou RVUR. Sada obsahuje 21 kritérií, která jsou dále členěna na konkrétní ukazatele a limity.

Kritéria jsou součástí pěti kategorií: Kategorie „Z“ (zájemci o problematiku MA21), Kategorie „D“ (začátečníci v procesu MA21), Kategorie „C“ (mírně pokročilí), Kategorie „B“ (pokročilí), Kategorie „A“ (nejvyšší úroveň).

Kvalita implementace MA21 je měřitelná na základě každoročního plnění Kritérií MA21 obsažených uvedených kategoriích.

4.1. Kategorie implementace MA21

Kategorie „Z“

má především postihnout zájem obce, města či regionu o proces MA 21 jako takový, aniž by u nich zatím docházelo k vytváření jakýchkoliv formálních struktur či procesů. Smyslem přistoupení k této kategorii je být informován o tom, co MA 21 vlastně obnáší, o novinkách, příkladech dobré praxe a podobně.

Kategorie „D“ vyžaduje aktivní zapojování veřejnosti do oblasti plánování a rozhodování (např. kulaté stoly, veřejná projednání), vytvoření organizačního zázemí na straně obce, města či regionu (ustanovení zodpovědného politika pro MA21, koordinátora MA21, pracovní skupiny pro MA21). Potřebná je i spolupráce sektoru veřejné správy, neziskového a podnikatelského sektoru.

Kategorie „C“ vyžaduje zejména vyšší míru aktivní účasti obyvatel a zaměstnanců úřadu na aktivitách MA 21 i v rámci průběžného vzdělávání. Významné je každoroční pořádání veřejného fóra nad celkovým rozvojem municipality, kde má kterýkoli z občanů dané lokality možnost diskutovat o věcech veřejných.

Kategorie „B“ požaduje vytvoření strategického plánu UR, dílčích koncepcí, sledování indikátorů místních i mezinárodně standardizovaných a sdílení příkladů dobré praxe. Tuto kategorii může municipalita dosáhnout až po třech letech plnění kategorie „C“ a po zpracování interního auditu udržitelného rozvoje. Jedná se o kategorii, která vyžaduje již stabilizaci procesu MA21 jak uvnitř úřadu, tak vně úřadu.

Kategorie „A“ shrnuje všechny předchozí do jednoho vzájemně provázaného celku. Municipality v této kategorii propojuje jednotlivé oblasti své činnosti respektující principy udržitelného rozvoje do komplexního procesu strategického řízení. Město, obec či region zavádí další systémy managementu kvality veřejné správy - např. ISO, EMS, EMAS a průběžně sleduje a vyhodnocuje uplatňování principů udržitelného rozvoje na základě stanovených ukazatelů.

5. Implementace MA21 v Mariánských Lázních

Důraz na udržitelný rozvoj musí být rozhodujícím měřítkem při všech činnostech, které vykonává samospráva nebo městský úřad. Systematický přístup k rozvoji místa s dlouhodobou perspektivou a uplatněním principů udržitelnosti je to, co se od města očekává.

Město Mariánské Lázně bude implementovat MA21 dílčími cíli uvedenými v Deklaraci Zdravého města.

5.1. Zvýšením informovanosti a zapojení obyvatel do realizace MA21 a udržitelného rozvoje města

Výchova, vzdělávání, osvěta a informovanost

Místní občané musí jednak rozumět základním otázkám udržitelného rozvoje a také tomu, že oni jsou spoluvůdci rozvoje města a jednak musí být motivováni k tomu, aby se do procesu MA21 aktivně zapojili. Proces vede k tomu, aby všichni, kdo tvoří společenství, převzali určitý díl zodpovědnosti za jeho rozvoj.

Do této oblasti patří otevřená komunikace s občany přes web města, tiskové zprávy, měsíčník města, emailová korespondence, osobní setkávání aj.

MA21 také vytváří prostor pro nenásilnou výchovu k udržitelnému rozvoji v rámci různých cílových skupin, např. děti a mládež (dětské zastupitelstvo, mládežnická fóra atd.), menšiny, mladé rodiny, staří lidé, podnikatelé, spolky, příspěvkové organizace apod.

5.2. Posílením občanské odpovědnosti a občanské participace prostřednictvím zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů ve městě.

Proces MA21 je založen na vzájemné komunikaci s občany, veřejnou správou, organizacemi, spolky, sdruženími, podnikateli (sektoru veřejného, neziskového a soukromého), která vede ke zkvalitňování města ve všech oblastech. Je účelné komunikovat, projednávat a medializovat výstupy ze strategických dokumentů (Strategický a Akční plán Města) v rámci jednotlivých investičních a neinvestičních akcí. Tomu předchází veřejné projednání záměru, akce, opatření, postupu městského úřadu (dále jen „akce“) již v počáteční fázi a pak následně dle potřeby. Je nutné informovat veřejnost o postupu před akcí, v jejím průběhu a po jejím

ukončení všemi dostupnými možnostmi, tj. letáky, web města, místní noviny, emailové zprávy, další média.

Zapojování veřejnosti je realizováno různými způsoby, jako kulaté stoly, plánovací setkání, veřejná projednání, veřejné fórum. Data lze sbírat i pomocí anket, dotazových šetření, průzkumů.

Participativní a komunitní plánování jsou dobrými nástroji pro zjištění potřeb občanů v místě, kde žijí, a jejich zapojení do udržitelného rozvoje. **Strategické plánování** je nutno provádět již v širších souvislostech. Je nezbytné vyhodnotit současný stav, stanovit vize a cíle, určit jejich měřitelnost indikátory, vypracovat koncepce a plány, analyzovat finanční možnosti a průběžně proces vyhodnocovat. Toto lze vyjádřit následujícím schématem: *Vize → Prognózy → Strategie → Koncepce → Realizační (Akční) plány → Prováděcí metodiky*. Podstatné je propojení procesů strategického a komunitního plánování. Občané přinášejí podněty, ty jsou odborně vyhodnoceny a zařazeny do strategie města.

5.3. Posílením odpovědnosti pracovníků městského úřadu a pracovníků organizací zřízených městem projednávat klíčové záležitosti samosprávy s veřejností a tím umožnit, aby se do rozhodovacích procesů ve městě veřejnost zapojila.

Organizační zázemí

Organizační zázemí je zcela zásadní podmínkou úspěšnosti procesu MA21. V návaznosti na Kritéria MA21 je jmenován zastupitelstvem **Politik MA21**, který zastřešuje základní procesy v rámci MA21 navenek.

Koordinátor MA21 procesy MA21 komplexně sleduje, vyhodnocuje a přináší potřebné podněty a inovace. Podmínkou kvalitní práce koordinátora MA21 je spolupráce s politikem MA21, externími partnery, ale také se samotným úřadem a jeho jednotlivými odbory.

Komise MA21 je poradním orgánem Rady Města, který odborně a manažersky dohlíží na procesy MA21. Komise se vyslovuje ke koncepčním i operativním otázkám, které mohou mít vliv na zdraví, udržitelný rozvoj a kvalitu života v Města. Komise aktivně spolupracuje na rozvoji MA21 prostřednictvím řady aktivit (např. kampaně, akce pro veřejnost, veřejná projednávání, práce s výstupy komunitního plánování, atp.). Komise je významným partnerem koordinátora, ale i politika MA21. Je orgánem fungujícím na základě mezisektorového partnerství – je důležité, aby zde byly zastoupeni zastupitelé za koalici i opozici a představitelé veřejné správy, neziskového i podnikatelského sektoru.

Strategický tým je ustavený jako poradní orgán Rady města pro přípravu Strategického plánu města, jeho následnou realizaci a vyhodnocování, tj. strategické řízení rozvoje města k udržitelnému rozvoji. Skládá se s garantů jednotlivých tematických oblastí strategie a dalších klíčových osob z města (např. politické vedení města, tajemník MÚ a zástupci relevantních komisí, vedoucí relevantních odborů). Přizváni mohou být externí experti pro posuzování jednotlivých pilířů udržitelného rozvoje.

Vzdělávání

Zaměstnanci úřadu musí být průběžně vzdělávání v oblasti problematiky udržitelného rozvoje, metod kvality veřejné správy a strategického plánování a řízení, zejména s důrazem na problematiku MA21 jako mezinárodně využívané metody kvality veřejné správy. Z důvodu kvalitní komunikace s veřejností je potřebné vzdělávání i v oblasti metod pro zapojování veřejnosti.

Zapojení do procesu komunitního a strategického plánování

Zaměstnanci úřadu prosazují princip tzv. otevřeného úřadu aktivní komunikací s veřejností a pořádají různé typy veřejných projednávání. Výstupy zpracovávají do strategických dokumentů, jako např. komunitní plán a dílčí koncepce. Účastní se strategického plánování s principy udržitelného rozvoje a v kvalitě MA21 a podílí se na vytvoření dlouhodobého koncepčního dokumentu Strategický plán Mariánských lázní.

Získávání finančních zdrojů

MA21 musí být zaměřena také ke zvýšení kapacity pro získávání zdrojů. Jednou z podmínek pro získání prostředků, zejména z mezinárodních a zahraničních zdrojů, je uplatňování udržitelného rozvoje v místních podmínkách. Komunitní spolupráce a propojení ekonomických, sociálních a ekologických aspektů rozvoje města jsou většinou důležitými kritérii pro posuzování projektů. Kromě toho lze v rámci MA21 zajistit odborníky pro získávání dalších zdrojů, prosazování projektů (lobbying) a potřebné konzultace.

Úspěšná spolupráce s místními organizacemi i jednotlivci otevírá další možnosti zdrojů – pokud se lidé cítí být do procesu opravdu zapojeni, jsou ochotni přispět nejenom svými znalostmi a časem, ale také mnohdy finančními a jinými prostředky.

6. Závěr

Při **plánování rozvoje** i při řešení konkrétních problémů je třeba současně zohledňovat všechny aspekty problému (sociální, ekonomické, ekologické, ale také i politické). Pokud upřednostníme jeden ze zmíněných aspektů na úkor druhých, jedná se o dlouhodobě neudržitelné řešení problému.

Rozvoj nemusí vždy znamenat pouze zvyšování materiální úrovně. **Udržitelný rozvoj** však také neznamená omezovat materiální potřeby pod únosnou hranici. Jde spíše o hodnotovou orientaci a s ní spojený styl života, tak aby se nevyčerpávaly zdroje nad únosnou míru příp. neprodukovaly nové.

Ujištění jednotlivců, skupin a společenství, že jejich hlas má nějakou cenu a že mohou změnit věci, které se jich dotýkají, je velmi důležitý princip pro dlouhodobé udržení zájmu lidí podílet se na řízení obce/regionu/státu. Znamená to mít dopředu jasné, co s názory těch, které zapojují, uděláme. Znamená to nevytvářet v lidech příliš velká očekávání, která nemohou být naplněna a průběžně je informovat o probíhajících činnostech. Pokud lidé neuvidí konkrétní změny provedené na základě jejich opodstatněných přání a požadavků nebo dobře odůvodněné vypořádání jejich připomínek, nelze očekávat, že si podrží důvěru v možnosti ovlivnit další vývoj společenství.